

Lukács Erzsi*

Ezek a fontos dolgok történtek velem: új tanítónénit kaptunk. Nem veri a kezemet. Nem tudom, hogy miért nem, azért, mert amúgy sem verte volna, vagy mert már nem kell, hiszen nem merem a bal kezemmel megfogni a tollat. Rosszul lettem órán, elkezdett zsibbadni mindenem, és elvesztettem a látásom. Minden olyan lett, mintha nem velem történne, egy idegen világot láttam, idegennek azt, amiben korábban éltem. Egy idegen anya és egy idegen apa nyúlt hozzám. Megrázták a testemet, a testem is idegen volt, egy idegen, elzsibbadt test. Az orvos nem tudta, mi bajom van, hazavittek, lefeküdtem, ott hevertem az ágyon, és féltem, hogy meg fogok halni.

A zsibbadás az ujjaimból indult, és ment fölfelé a karomon, ha eléri a szívemet, akkor meghalok. Felkeltem az ágyból, kimentem a fáskamrába, és elkezdtem fákat hasogatni. Először idegen fákat hasogattam, aztán egyre több lett az ismerős. A kezemben nem azt éreztem, amit korábban, a zsibbadást, csak a fejsze nyelét, ahogy markolom, és a rázkódást, ahogy rácsapok a fára.

Nem halok meg.

A testvérem elköltözött. Havonta egyszer jött haza. Egy másik településen tanult. Néha mi is meglátogattuk. Ettől fogva egyedüli gyerek lettem a családban. Volt testvérem, de csak papíron. Valójában nem volt. Ha hazajött, akkor sem volt, mert megváltozott. Olyanok érdekelték, amik engem nem érdekeltek. Próbáltam vele beszélni, de nem sikerült. Olyan volt, mint amikor elkezdett zsibbadni a kezem, meg elment a látásom, hogy idegen.

Találtak egy török sírt az udvarunkban.

Ez nem biztos, hogy igaz, helyesebben biztos, hogy igaz, csak nem most találták, csak most mesélték el.

Nagyon közel vagyok ahhoz, hogy egy ókori birodalmat tárjak fel, ez mostmár tényleg csak idő kérdése. Régész leszek, de megmaradok végvári vitéznek is és indiánnak.

Ebben az évben újraszerveztem az indiáncsapatot, mivel a nagyobb fiúk nem voltak már a faluban, a kisebbek ellen meg egy indián nem harcol. Csak a fehérek olyanok, hogy megtámadják a gyengébbeket. Ezért ki kellett találni az ellenséget.

Összegyűjtöttük, hogy a környéken kik a veszélyes felnőttek. Azokat majd megfigyeljük, s ha rosszban sántikálnak, egy hatalmas karóval eltörjük a sánta lábukat. Verbóka bácsit tartottuk a legveszélyesebbnek. Egy nemműködő malomban lakott, ami korábban az ő malma volt, tele ijesztő gépekkel, hatalmas kerekkel, tárolókkal. Tudtuk, mert bemásztunk. A bácsi nem vett észre minket.

* Részlet *A csokimikulásos lány* című regényből.

A Homoki Janibácsi is veszélyes volt, mert tőle bármi kitelt. Emlékszem, egyszer meg akart verni, mert szerinte nem köszöntem, holott én mindig köszöntem, csak akkor nem, amikor felvettem a nemlátszó ruhámat, mert akkor nem látszóttam, és nagyon ijesztő lett volna neki vagy bárkinek, ha mellette elmegy és odaköszön a semmi.

A beszélő semmi, az nagyon ijesztő.

Olyan, mint a levegő volt az édenkertben, hogy benne volt az atya, de nem látszott, és mikor titokban egy jót falatoztak volna a vitamin- és tudásdús almából, akkor ő mindent rendesen kifigyelt. És ahelyett, hogy kegyesen hallgatott volna az eseményről, jól odacsördített az almaevőknek, hogy eddig tartott a jóvilág, ami ezentúl rájuk vár, az bizony a halál.

Ijesztő arra gondolni, hogy les rád a semmi.

De azóta nincs ilyen, mert a levegőben nincsenek csak hülye madarak, meg néha denevérek, de isten az közel s távol nem mutatkozik. Ha mutatkozna, akkor nem kéne ilyen sokat dolgozni, és mégis lenne pénzünk mindenre, és nem betegszik meg, aki megbetegedett, köztük az az osztálytárs is, aki végül meg is halt.

Az ő szülei mesélték, hogy mikor jártak hozzá a kórházba, akkor olyanokat hallottak, hogy még szerencsésnek is mondhatták magukat ahhoz képest, hogy milyen betegségek vannak. Az egyik asszonynak például ikrei születtek, és mindkét gyereknek olyan betegsége volt, hogy állandóan daganatok nőttek a testükben, de még az agyukban is. Az asszony meg hol az egyiket vitte műteni, hol a másikat.

56

Hogy gondolhatja magáról valaki, hogy szerencsés, amikor neki meg meghalt a gyereke?

Végvári vitéz csak gondolatban voltam, mert azt nem értették a többiek, hogy miért jó karddal hadonászni, amikor már van ismétlőfegyver meg géppisztoly. De én végvári vitéz voltam, és Gergőnek hívtak, és szerelmes voltam egy lányba, egy Vicuska nevűbe. Elképzelttem, hogy megszökök vele, minden törököt legyőzök, és boldogan élünk majd az egri várban, nevelgetjük a kisfiunkat, Jancsikának hívják. Jancsika is én voltam. Vicuska pedig két ötödikes lány volt, akik leveleket dobáltak be az ablakon nekem, mert szerelmesek voltak belém.

Ez is akkor történt.

Meg hogy az igazgatóbácsi szólt az apukámnak, hogy baj lesz ezzel a gyerekkel, mert túl sokat foglalkozik a szerelemmel, és néha olyan, mintha nem is ezen a földön élne. Nekimegy véletlen a fának vagy a szembejövő embereknek, s hogy felső tagozatban, amikor majd odakerül, az ilyesmi megengedhetetlen, ez teljesen elvonja a figyelmét a tanulástól, és hiába olyan a feje, hogy mindent megjegyez, amit egyszer meghall, de ha nem hallja meg, akkor ez az egyszer meghall nem történik meg.

Az is ebben az évben volt, hogy elsőáldozó lettem, de előtte első gyónó. Kaptam egy nagy listát a bűneimről. Egy csomót elköttem közülük. Jó, gyilkosságot nem, de kisebb lopás azért volt, mert elvettem egy kiscsokit a Gézabácsi boltjából. A Gézabácsi nem látta, de én tudtam, hogy elvettem, és ezért nagyon vártam a gyónást, hogy ez a teher lemenjen rólam, hogy tolvaj vagyok, mert ha meggyónom, akkor már nem vagyok az.

Csak nehogy azt mondja a pap, hogy adjam vissza, mert már megettem.

Nem azt mondta, hanem hogy hány hiszekegyet kell elimádkoznom, hogy megbocsássa az isten a bűneimet. Szemétség volt a leghosszabb imát kérni tőlem, amit egyáltalán nem tudtam megjegyezni, mert bár mindent megjegyeztem, amit hallottam, a verseket meg imákat nem tudtam.

Térdeltem ott az oltárnál, és számoltam, hogy kb. mikor telik el annyi idő, hogy felállhatok, és hátramehetek a mamához, aki szintén gyónt, és várt engemet a hátsó padban. Elmondtam, mit kellett imádkozni, és mennyit, mert kérdezte, hogy mit és mennyit. Ő csodálkozott, hogy ilyen gyorsan kész lettem vele. Én is csodálkozom, mondtam, de azért volt egy kis lelkiismeret-furdalásom. Jó, nem vagyok tolvaj, de azért csaltam, és attól is félttem, hogy ez a csalás nem helyez-e vissza a tolvajok közé.

Ehhez az eseményhez köthető, amikor az apukám nagybiciklijével átfordultam a kőhíd korlátján, és beestem a patakba. A nagymama szerint azért úsztam meg, mert gyóntam. Szerintem meg azért estem le, mert úgy gyóntam, ahogy gyóntam, hogy nem imádkoztam el a hiszekegyet, s ez egy büntetés volt, s csak azért nem haltam meg, mert az aránytalanul nagy büntetés lett volna ahhoz képest, hogy mit követtem el.

Még az is ebben az évben volt, hogy apukám új autót vásárolt, és azzal az autóval tervezte, hogy megmutatja nekem a világot, mert érdemesnek tartott erre a megmutatásra. Elvitt a legnagyobb magyar városokba, hogy tanulmányozhassam a múzeumokban a múltat, a valahai magyarországi lakosok életét. Később épp ezzel az autóval vitt fel Budapestre, ahol az ilyen reményteli gyerekeknek érdemes tanulniuk.

De visszatérek ehhez az évhez. Mert ebben az évben csak ez az év történt meg, a többi dolog csak később fog történni. Ekkor még az apukám nagyon hitt bennem, s abban is, hogy érdemes új autót venni, mert rettenetesen sokáig tudja majd használni.

Senki nem tudja, mi lakozik a testében, ha az nem látszik, hogy az a dolog, ami oda befészkelte magát, olyan, mint egy titkos katonai egység, egy titkos sejt, amely egység észrevétlen építi ki a vonalait, hogy egy alkalmas pillanatban, amit csak ők tudtak, hogy mikor van, lecsapjanak a többi sejtekre, amiből a test áll, amit porrá zúz egy összehangolt támadás.

Senki nem emlékszik a Lukács Erzsire. Én sem emlékszem, ezért furcsa, hogy eszembe jutott.

A Lukács Erzsit mindenki elfelejtette.

De valójában Lukács Erzsit senki nem felejtette el, mert senki nem is jegyezte meg.

A Lukács Ágira viszont mindenki emlékszik, mert a Lukács Ági olyan volt, hogy mindent engedett, azt mondták azok a fiúk, akiknek mindent engedett, csak bedugni nem. Hú, ezt akkor elképzeltem, és egyáltalán nem hiányzott, hogy bedugni nem, mert az is elég volt, sőt még kicsit sok is, amit engedett. De valójában nekem a Lukács Ági semmit nem engedett, mert én nem voltam érdekes neki, én csak a Lukács Erzsinek voltam érdekes.

Nem voltak testvérek, ezért sem emlékszik rá senki, mert nem volt egy olyan mondás, hogy tudod, az Ági testvére. Abban a faluban, ahonnan ő járt iskolába, rengeteg embert hívtak Lukácsnak. Ez egy elterjedt név volt. Távolról biztos rokonok voltak, de annyira távolról, hogy ezt már nem lehetett rokoni foknak tekinteni. Ráadásul még Lukács Erzsiből is volt több, de ennek ellenére ez a több sem tudta megerősíteni az emlékét, hogy emlékszel a Lukács Erzsire? Melyikre, arra, aki az artézi kútnál lakott, vagy arra, aki már nem jutott eszébe egy olyan jó kis helymegjelölés, mint az artézi kút.

Az Erzsi szép volt, valószínű a többi Lukács Erzsi is, csak nem látszott, mert olyan típus volt, olyan nemlátszó. Volt még a Lukács Kati is, arra azért, ha nem is mindenki, de sokan emlékeznek, mert ő csúnya volt, és a csúnyák éppúgy nyomot hagynak, mint az Ági. Sőt, könnyedén meg is házasodnak, mert úgy látszik, nem a szépség számít, hanem a feltűnés, hogy észre vagy véve.

Az Erzsinek semmi olyan jellegzetessége nem volt, ami miatt emlékezni lehetett volna rá.

Én is elfelejtettem, hogy volt az, hogy szeretett.

Lehet, hogy valaki mégis megjegyezte, és emlékszik rá, aki például elvette később feleségül, vagy már nem emlékszik, mert az Erzsi férje éppúgy, mint a legtöbb férj azon a vidéken, alkoholista volt vagy lett, és ráadásul túlnyomórészt pálinkát fogyasztott, és már régen elhalálozott. Akkor már biztosan nem élt, amikor még lehetett volna jelentkezni, mondjuk egy általános iskolai osztálytalálkozón, hogy de én emlékszem az Erzsire. Az Erzsi az a lány, aki most itt ül mellettem.

58

Azért ez alapvetően a szervezők hibája.

Korábbra is szervezhatték volna az összejövetelt, mert így olyan, mintha direkt a halála utánra szervezték volna, mert miért csak a 25. évfordulón jutott eszükbe, hogy kéne ilyen találkozó? Mindenesetre gyanús. De ő legalább addig, amíg élt, emlékezett rá, nem is felejthette volna el, mert bár azt nem tudta, hogy este miről beszéltek, az biztos, hogy nem volt vele együtt az ágyban, mert neki elég volt a pálinka az élethez, az Erzsit nem igényelte. Szóval, az estére nem emlékezett, de reggel mindig ott volt, mikor kiment a konyhába. Te még itthon vagy, ezt kérdezte tőle, mert különben a boltban volt az Erzsi eladó.

Délutános vagyok.

Lehet, hogy csak én felejtettem el, mert egyszerűen nem tudok visszaemlékezni olyan emberekre, akik szerettek, mert én arra vagyok ráállva, hogy nem szeretnek. Akik szeretnek, azok nagyon zavarnak, és mindent elkövetek, hogy az emléküket is kitöröljem a fejből. De a mama, például, a mamára mindig gondolok.

Az Erzsire nem.

Volt ott egy kis rész az iskola mellett a pataknál, oda néha lementünk, és akkor csináltunk olyat, amelyet az Ágival is lehetett csinálni. Az Erzsi nem szólt semmit, néha becsukta a szemét. Olyan volt, hogy csendben szeretett. Amikor meséltem neki az emberréválásról, akkor nem mondta, hogy hú, de érdekes. Csak nézett rám, hogy mért van ez a fejemben, és ha ott van, akkor mért mondom ki, mert sokkal jobban néztem ki a kimondás előtt.

Iskolai kirándulás volt az erdőben, megnéztünk egy kőkorszaki földvárat, egyébként több is van belőle Magyarországon, csak nehéz észrevenni, mert nyilván a kőkorszak óta benőtték a fák. Csak akkor látja az ember, mikor felhívják rá a figyelmet. Éreztem, hogy ezért kellett megtanulni az emberreválás folyamatát, mert akkor még azt hittem, folyamat, mert ebből tudtam, hogy mekkora nagy dolog egy kőkorszaki földvárban lenni.

Egy régész le sem tagadhatná a hivatását, és én már fejben régész voltam, azonnal elkezdtem kutatni, hogy hátha találok egy olyan követ, amit a kőkorszakban használtak. Nem telt sok időbe, mikor egy olyan követ találtam, amiről egyértelműen látszott, hogy egy őrlőkő. Felső paleolitikum. Volt benne egy bemélyedés, oda szórták a magokat, és egy másik kővel, ami jól belesimult a kőkorszaki ember tenyerébe, összetörték. Ezt a másik követ nem találtam. A táskámba éppen belefért a nagy kő. Nehéz volt, mert ez, ha mai szóval fogalmaznék, mégiscsak egy malomkő volt, és a malomkő csak egy embernek volt könnyű.

Toldi Miklósnak.

A tanárok nevettek rajtam, különösen a matektanár, és azt mondta, hogy az csak egy kő. Mondtam, hogy szerintem is csak egy kő, aminek volt ez a sajátos funkciója a kőkorszakban, hogy őrlőkő volt, és valószínű, ha híre megy, akkor a közeli városka múzeumából kijönnek a muzeológusok, hogy némi pénz fejében elvihessék a múzeumba. Majd kiírják alá a megtaláló nevét, és akkor mindenki látni fogja, hogy én vagyok az, aki. A matektanár is, ha elmegy abba a múzeumba.

A kő nehéz volt, és még ránehezedett a matektanár mondata is, és a röhögése. Hülyén röhögött, nem is tudom, hogy lehet neki felesége. Én biztos nem mennék hozzá egy olyan emberhez, aki így röhög. Ráadásul még két lánya is született. Vajon azok a lányok is így röhögnek? Ki veszi el őket feleségül? Egy másik ilyen röhögésű ember, vagy olyan, aki pont az ilyen röhögést szereti? Épp erről a röhögésről gondolkodtam, s közben majd leszakadt a kezem, amikor az Erzsi odajött, hogy segít cipelni.

Nem kell, mondtam.

De könnyebb lenne, ha néha átadnád.

Nem lenne könnyebb, csak akkor a te kezében lenne, mondtam, és nem adtam oda neki.

Tudnád vinni a, mondta a lány, a táskája már nálam volt, a másik szatyrot? A boltból jöttünk ki, nem abból, ami közel volt hozzájuk, hanem egy távolabiból, ahol minden olcsóbb, és lehet kapni olyat, amit a sarki kisboltban nem lehet. És a szülők nem engedhetik meg, hogy bármennyit költsenek, mert most építkeztek, sőt még mindig építkeznek, egy életre kitart ez a munka. Azért sem tudtak elválni, mert összetartotta őket ez a ház, ez a félig kész ház, amibe azért már be lehetett költözni.

Különben nem az építkezésre ment el a pénz, hanem a szeretőjükre, mert köztudott, hogy a szeretők pénzbe kerülnek. Bár lehet, hogy szumma öszszegben épp nullán voltak, mert amit a férfi elköltött a szeretőre, a feleség szeretője épp annyit költött a feleségre. De könnyen lehet, hogy ezek olyan

költések voltak, amelyek nem voltak szükségszerűek, mert ha nincs szerető, akkor otthon isszák meg a délutáni kávét bolti áron.

De, mondtam, és megfogtam az egyik szatyrot, reméltem, hogy a nehezebbet, mert az még nagyobb segítség.

Erzsi szomorúan nézett rám.

Nem szerettem, mert szeretett.

A táskáslány meg engem nem szeretett, mert én szerettem.

Csak azt tudom szeretni, aki nem szeret. Ha ezt felírom egy egyenletbe, akkor az jön ki, hogy nem lesz soha senki mellettem, mert az egyiknek nem kellek, a másik meg nekem nem kell. Vagy úgy lesz csak mellettem, hogy örök szenvedés lesz, mert én csak loholok utána, hogy szeressen, minden táskáját és szatyrát felmarkolom, és cipelem utána, de mennél több dolgot cipelek, annál kevésbé szeret, mert nem tud olyanokat szeretni, akik ennyire szeretik. A másik, aki meg szeret, ott akar lógni a nyakamon, és követelőzik, hogy simogassam meg.

De ma már megsimogattalak, meg most mért nem hagysz már békén, persze hogy szeretlek, a feleségem vagy.

Én mindig egyedül leszek, gondoltam, mikor becsukódott a táskáslány házának kapuja. Hol lehet az a kő, ez jutott eszembe, meg hogy mennyire meleg volt, és csorgott rólam az izzadság, mert a kő, és jó volt letenni kicsit a buszmegállóban.

Hol lehet most?

Nem jöttek érte a muzeológusok a szomszéd városkából. A kő eszembe jutott, az Erzsi nem. De ha most mégis kimondom, hogy az Erzsi nem, akkor valójában az Erzsi, igen. Emlékszem arra, hogy volt egy lány, aki szeretett.

A nagypapa, a kerékgyártó, nem tudott semmit megcsinálni, ha éhes volt. Odaült az asztalhoz, és várta, hogy valaki letegye elé az ételt. Csak italt tudott tölteni magának az üvegből. Azt ügyesen csinálta, de volt olyan, hogy azt is inkább rábízta másra a kocsmában. Hogy mondjuk, a Sanyi nevű kocsmáros töltsse ki, hogy Sanyi akkor adjál még egyet, és a Sanyi adott, mert neki az volt a dolga, hogy adjon.

Furcsa, hogy egy ilyen dolgot ennyire engednek, hogy kocsmá, és hiába bélyegzi meg a pap a misén, hogy vannak, akik a mise után oda mennek, és vannak, akik már ide sem jönnek, mert a kocsmában elakadnak, és hogy kérvényezni fogja valahol, hogy a kocsmá ne nyithasson ki, mondjuk, délig. De nem tudta az istennel megtámogatott szavakkal se lerontani az üzletet.

Amikor a nagymama kórházba került, akkor a nagypapa odaült délben az asztalhoz, odavitte az üveget, és töltött magának. Ez volt az ebéd, amikor ez megvolt, visszaült a rádió mellé, ott volt egy kényelmesebb szék, és ott folytatta, mert odavitte az üveget. Vacsorakor meg megint odaült az asztalhoz, és töltött egy pohárral.

Amikor odaértem, már nagyon éhes volt.

Mit eszik a nagypapa, kérdeztem, ő meg mondta, hogy semmit, mert senki nem ad neki, pedig jó volna valami meleget. Nem járt hozzá sem a lánya, sem a mama. Jó, a mama érthető, hogy nem járt, mert az a nagypapa a mámat tényleg semmibe nézte, és egy semmi nem tud megjelenni, mégha volna is benne ilyen irányú igyekezet. A lánya mehetett volna, aki a keresztanyám volt, de ő meg azért nem ment, mert neki otthon kellett lenni, mert a csendőr gyereke, aki a férje volt, ezt megkövetelte tőle. Mégsem lehet, hogy egy alkoholistá bomlassza szét a házasságát.

A nagypapa egyedül volt.

Nem tudta kiereszteni a hangját, hogy te bűdös kurva, miattad ment tönkre az életem. Semmi olyat vagy ilyet nem tudott mondani, ami persze teljesen érdektelen mondat volt, mert mióta az emberek kiűzettek a paradicsomból, és megtanultak beszélni, hogy a tudást át tudják adni, azóta ezek a mondatok napi rendszerességgel hangzanak el. Nagypapa nem mondott semmit, nem tudom, hogy gondolt-e valamit, hogy mondjuk, de jó volna egy jó húsleves, amit a nagymama főz, külön vízben a tésztát, amit csak utólag teszünk a lébe, mikor ott ebédelünk.

Nagyon rossz volt az a tészta, mert nem szívta be a húsleves ízét, vagy csak én éreztem rossznak, mert mindenki rosszul érezte magát, mikor vasárnap ott ebédeltünk, mert senki nem akart odamenni. Én sem, pedig miattam volt, hogy odamentünk, mert én számontartottam, hogy van ez a nagypapám és ez a nagymamám. De most ez a húsleves, amit azért a nagypapám a legjobb húslevesek között tartott számon, mikor három év után végre hazakerült a háborúból és a fogságból, akkor ez volt az első íz, amit megkóstolt.

Mert akármit nem ehetett.

Ha mondjuk, bezabált volna töltöttkáposztából, akkor rögvest meghal, mint történt ez egy emberrel a faluból, már nem emlékszem, kinek a nagypapjával, talán a Kiss Mari nagypapja járt így. A Mari meg úgy, hogy nem volt nagypapja, helyesebben volt, de csak egy, aki örült, hogy meghalt a másik, mert így ő lehetett az egyedüli nagypapa, nem kellett osztozkodni. Sőt, amikor a Kiss Mari apukája nem volt otthon, akkor olyan volt, mintha ő lenne a Kiss Mari apukája. És amikor a Kiss Mari anyukája mondta, hogy a Józsi, így hívták a férjét, már megint bement a kocsmába, azért nincs itthon, akkor ez a nagypapa nagy levegőt vett, és ezzel az oxigéndús aggyal gondolta, hogy remélem, ott is marad, és addig ő lehet a Mari apukája.

Éhes a nagypapa?

Ezt kérdeztem, mire ő mondta, hogy neki senki nem ad enni, és senki nem szereti, legfeljebb én, mármint az unokája, de az nem számít.

Hogyhogy nem számít, kérdeztem a nagypapát, mire mondta, hogy ahhoz képest nem számít, hogy a felnőttek közül senki, és hogy nagyon éhes. Arra gondoltam, hogy én nem leszek soha olyan, mint a nagypapa, mert egyrészt ilyen embert nem lehet szeretni, másrészt még éhes is.

Mért nem süt a nagypapa tojást.

Nem tudok.

Mért nem tud?

Mert nem tudom, hogy kell.

Csak az kell, hogy, mondtam, hogy mi, ő meg, hogy azt sem tudja, hol van az a tál, amiben csinálni kell, mert azt neki a nagymama nem mutatta meg, mielőtt elvitte a mentő. Én meg kérdeztem, hogy miért nem keresi meg. Erre nem mondott semmit. A semmire én meg azt mondtam, hogy én csinállok, nagyapa.

Te tudsz?

Mindenki tud, aki akar. Ez nem tetszett neki, de nem mondott semmit, mert elképzelte a finom meleg tojást, ahogy lecsúszik a hasába.

Először bekapcsolom a gázt, nem, akkor még nem volt gáz, a sparheltben égett a tűz, hideg volt kint, be kellett gyújtani. Rátettem a sparheltre egy lábast, hogy ne legyek érzélgős, pontosan leírom, hogy egy olyan lábas volt, ami piros volt régen, de ráégett fröccsenésszerűen az oldalára a zsír. Tettem bele olajat, helyesebben, akkor még olajat nem használtunk, zsírt, és amikor sercegni kezdett, beleütöttem a tojásokat. Nem sütöttem keményre, mert úgy jobb, ha kicsit folyós. Amikor kész lett, a lábast odatettem az asztalra, a nagyapa átült a bor mellől az asztalhoz, és elkezdte enni, meg mondta, hogy sötlan. Mondtam, hogy sózza meg. Megsózta.

Evet.

Hazamentem. Elmeséltem. A mama büszke volt rám. Azért meséltem el. Lehet, hogy az egészet ezért csináltam, hogy elmesélhessem. A mama mondta, hogy soha nem csináltál még rántottát. Mondtam, hogy láttam, hogy hogy csinálják, és gondoltam, kipróbálok. Volt bennem valami olyan érzés, hogy bizonyos dolgokat meg tudok csinálni, csak azért látszik úgy, hogy nem, mert még nem csináltam.

Ezen gondolkodtam az ágyban, hogy hogy van, hogy azok a dolgok, amiket csak kigondolni tudok, azokat meg is tudom-e csinálni, aztán, hogy mit vacsorázott a nagyapa, hogy megtanulta-e, hogy hogy kell tojást sütni. Nem tudom. A nagymama, ha meghal a kórházban, akkor mi lesz a nagyapával? Persze az étkezést meg lehet szervezni, de mi lesz a többi dologgal, amit a nagymamával csinált? A veszekedésekkel.

Ma nem segítesz hazamenni, kérdezte a táskáslány, mondom, nem tudok.

Mért?

Haza kell utaznom.

Most még csak csütörtök van.

Elengedtek a koleszból meg a suliból is.

Hogyhogy?

Meghalt a nagyapám.

Hú, tényleg?

Másképp nem lehet meghalni.

Sajnálod?

Nem.

Mért?

Mert nem szerettem.

Nem szeretted?

Nem.

Azon gondolkodtam, hogy van-e olyan sorozat, hogy először meghal a nagyapád, utána az apád, és végül te vagy a soros, hogy ezzel, hogy ő meghalt, tulajdonképpen nekem is ártott.

A táskáslány nézett rám.

Nem értette, mire gondolok. Ő úgy volt, hogy nem gondolta, hogy meg fog halni, mert volt egy korábbi programja, hogy elköltözik otthonról, abból a rettenetes közegből, amiben élt. A halálról csak utána fog majd gondolkodni, vagy utána sem. Én meg már költözés után voltam, szóval ez az egész nekem előbbre jött, amit a nagypapa relatíve korai halála is megsegített.

Közeledik a karácsony. A világ árufények árjában ragyog.

Alig ér véget a nyár, már megjelennek a kedvezményes karácsonyi ajánlatok, amely kedvezményben a vásárlónak az a jó, hogy már időben, a nagy karácsonyi tumultusok előtt beszerezheti az ajándékokat. A kereskedelemnek meg az a jó, hogy kizárt, hogy valaki, aki már október elején beszerzi a termékeket, még legalább egyszer-kétszer nem vetemedik arra, hogy bejárja a boltokat, és bővítse az ajándékozandó tárgyak listáját, legalább egy kis aprósággal, vagy mert megláttam egy olyat, ami a másoknak nagyon kell. Vajon a karácsony valahai megálmodói gondoltak-e arra, hogy mekkora üzletet tud kavarni a megváltó születése, hogy egy olyan ünnep, ami a spirituális elmélyedésre szolgált egykoron, ilyen mértékben kilép az anyag csataterére.

A családok készülődnek.

Az öregek már mindenről tudják, hogy szokták csinálni, de még megcsinálják. Jó volt, amikor kitalálták, hogy miből legyen a betlehem, milyen apró játékokat öltöztessenek be háromkirályoknak és Jézuskának és Szent Józsefnek és Máriának, és persze hol legyen, hol van az az intim zug a lakásban, ami mégis jól látható, ha egy kis plusz világítást ráeresztünk, meg milyen díszítés kerüljön a konyhába, a bejárati ajtóra, a lámpákra, szekrényekre és a polcokra. Egy ideig lettek új dolgok, aztán már csak a régiek. Már mindennek megvolt a helye. Talán a ruhák is megvoltak, amiket ilyenkor viselni szoktak, vagy ha idén mások voltak, akkor is ugyanolyanok, mint az előző évek.

Még megcsinálnak mindent, holott már csak ismételnék.

Hiába az egész, akkor válsz öreggé, amikor az életedben már minden ki van találva. Hogy zajlanak az ünnepek, hogy a nyaralások, már nincs benne eredendő motor, mert már semmi nem eredendő benned, csak ismétlés, s ha nem ismétlés, akkor is azt mondja, hogy tulajdonképpen az egész hiábavaló. Csak esztelen kapaszkodás abba, hogy élet. Vissza kéne venni, le kéne húzni a rolót, de nincs benned belátás, s végül majd a fizikai állapotod figyelmeztet, hogy bizony ezt is redukálnod kell, meg azt is. Ma még biciklire ülsz, holnap meg már a szatyrot sem bírod felcipelni az emeletre. Belátásra bír a tested, és nálad egyre csak zsugorodik a fenyőfa, az unokáid sajnálnak, hogy neked csak ilyen kicsit hozott a Jézuska, a végén már csak egy ág lesz, aztán az sem.

Minek.

Első karácsonyok, utolsó karácsonyok. Első azóta, hogy megszületett a gyerek, hogy megszülettek a gyerekek, hogy nincs már velünk a nagyi, a

dédi már eleve nem is volt. Utolsó karácsony, amíg velünk volt az apu, utolsó a válásom előtt, első a válásom után, amikor még azt hittem, amit később nem, hogy új élet kezdődik számomra, pedig új kezdődött, csak nem olyan új, amit érdemes lett volna elképzelni. Új férfiak, új nők, mindegyiknek legfeljebb egy karácsonyig tart a szavatossága.

Nem tudod, mikor lesz az első karácsony nélküled, s hogy mikor van az utolsó, amikor még jelen lehetsz. Igaz, már csak egy otthonban, oda jönnek a gyerekeid és az unokáid, te bolti kekszet veszel elő, amit a gondozónők megvettek neked, mert kedvesek veled.

Próbálsz örülni, holott színjáték zajlik.

Csak csinálva van, hogy örülnek, különben nem. Azt várják, hogy elme-hessenek végre abba a lakásba, ahol még van élet, el ebből a szagból, ami nem is a legrosszabb bentlakásos otthonok szaga, de mindenképpen a pusztulás szaga. Az utolsó busz. Az utolsó buszon rajta lesznek ők is.

A koleszban minden gyerek kapott egy mikuláscsomagot. Szaloncukor volt benne meg egy kis mikulás rossz minőségű csokiból. Tortabevonó volt. De amúgy jól nézett ki. Gondoltam, meglepem azt a lányt, akit a táskáslány után kinéztem magamnak, és összegyűjtöm a koleszban a csokimikulásokat. Mennél többet, annál jobban látszik, hogy mennyire szeretem.

Nem mindenki adta oda, mert volt, aki mikor meghallotta, hogy egy lánynak akarom adni, akkor azt mondta, hogy ő is egy lánynak akarja adni az övét. Szeretett volna ő is gyűjteni, de én már előtte összegyűjtöttem, amit lehetett. Végül ötvenhatot sikerült összegyűjteni. Nem gondoltam bele, hogy ez egy történelmi szám, hogy 1456-ban volt a nándorfehérvári diadal, ami után Hunyadi János végül meghalt.

Milyen diadal, amit halállal jutalmaz a sors?

Vittem a mikulásokat, egy nejlonszatyorban voltak, és pakoltam elő a padra a lány elé, sorban egymás mellé. Volt, amelyik nehezebben állt meg. Az egész olyan volt, mintha rabszolgák lennének, akik a hátukon szállítják a piramisépítéshez a kötörmelékeket. A piramisokhoz különben nem szállítottak kötörmeléket, mindegy.

A lány zavarban volt, nem értette, miért csinálom ezt, és nem gondolta, hogy az ehetetlen csokimikulások tömege összefüggésben van az iránta való rajongásom mértékével. Azt gondolta, hogy ez a fickó idióta, ilyen normális ember nem csinál, aztán lesöpörte az egészszet a földre. Vagy véletlen megbillentette a padot, és leestek. Ezt a változatot választottam akkor, mert ez jobb volt, mint a direkt.

Nem örülsz, kérdeztem.

Nem.

Olyan dolgot kell kitalálni, ami a másoknak jó, nem olyat, amiről azt gondolom, hogy a másoknak jó, de a másoknak valójában nem jó. Hogyan tudod kitalálni, mit akar a másik? Mikorra ki tudod találni, addigra már annyi rosszat csinálsz, rossz meglepetéseket, rossz ajándékokat, hogy végül a nemrosszra is csak úgy néz majd, hogy biztos, hogy rossz. Mire elérkezik a jó ajándék ideje, már régen szétesett az a szerelem. De a mikulások még nem volt a végső pont, innen még van visszaút, mert a kudarc, amire gyerekkor-

romtól predesztinálva vagyok, úgy működött bennem, mint valami felhajtóerő, ami lök a korrekció felé. Nem, én ezt helyrehozom, nem hagyom, hogy ezek a hülye, rossz minőségű mikulásrabszolgák tönkretegyék a jövőmet.

Tortabevonó, nevetséges, meg is érdemelték a pusztulásukat.

Közeledett a karácsony. A templomba lehetett vinni egy papírszívét, amin karácsonyfa volt, helyesebben csak az ágai, egy tűlevelek nélküli fa, amire annyi tűlevelet lehetett az ádvent ideje alatt ráhúzni, ahány jót cselekedtünk. Karácsonykor ezeket feltettük a fára, és ott lógott a fán az odavalósi gyerekek összes jócselekedete. Talán még egy kicsit több is, mert például én azért az utolsó napon egy kicsit többet is ráhúztam, ne legyenek olyan csupaszok az ágak. Az nem néz ki jól, ha csupaszok. Ez nem volt igazából csalás, csak inkább annak a belátása, hogy az ember mindig csinál valami jót, de nem mindig figyel rá, és akkor persze elfelejti behúzni a vonalkát. És én csak annyit húztam be, amennyit feltételeztem, hogy elfelejtettem behúzni. A lányokén és az enyémen volt a legtöbb a tűlevél, ebből is látszik, hogy anyukám azt akarta, hogy kislány legyek.

Itt lemérhető a hasonlóság.

Ültünk az osztályban a padokon, közeledett a hazautazás napja. A tanárok már nem tanítottak, többen mondjuk előtte sem, mert unták a tanítást és az egyre romló, így mondták, gyerekanyagot, meg a hozzájuk tartozó idióta szülőket, akik persze még véletlenül sem a genetikával magyarázták, hogy miért ilyen hülye a gyerekük, sem pedig a zavaros családi élettel, hanem az iskola romboló hatását vélték felfedezni a rendbontások és a gyenge teljesítmény mögött. A padokon ültünk, a mikulásos esemény után voltunk, már majdnem feledésbe merült.

Jézusról beszélgettünk.

Többen kiemelték a szeretet szerepét, hogy ez mennyire újdonság, hogy nem ilyen bosszúálló rettentő isten, hanem ilyen kedves, tulajdonképpen olyan volt, mint egy kislány. Ebben is hasonlítottunk, gondoltam, valaki meg azt mondta, hogy csak azért tudta lenyomni a rivális Mithrász-kultuszt, mert engedte a nőknek, hogy szerepet vállaljanak, meg hogy volt olyan, hogy család, és ez mintaképző volt, mert mindenki családban élt, lehetett az evangélium hőseivel azonosulni, mint egy regényhőssel. Itt jöttem én, egy kis csendben, hogy nemcsak hogy család, de mennyire rendhagyó, hogy abban a korban, amikor majdnem ősközösségben éltek az emberek, előjön a Biblia ilyen nukleáris családmoddal. Az mi, kérdezett vissza valaki. A kiscsalád, mondom, papa, mama, gyerekek. Ráadásul mennyire modern az egész, mert József az első férfi, aki feleségül vesz egy megesett nőt, Mária az első nő, aki a házasságon kívüli szexet legitimizálja, és ráadásul Jézus az első kisgyerek, akit a szülei örökbe fogadtak. Mármint Mária nem, csak József.

Senki nem szólt semmit.

Kicsit rossz volt, hogy senki nem helyeselt, hogy erre nem is gondoltunk. Akkor meg még mondtam, hogy ez az egykézés is milyen modern dolog, amikor az ószövetségben az van, hogy sokasodjatok, ez a szentcsalád meg olyan, mint egy modern svéd házaspár. Különben... Most valaki mégis mondani

akart valamit. Nem azt, hogy Jézus nem volt egyke. Mert azt nem tudta, hogy voltak testvérei. Különben nem kellett volna azt mondani, amit mondott, hogy valójában Mózes volt az első örökbefogadott gyerek. Különben ezt nem kellett volna mondania, mert az egy másik könyvben van. Meg azt sem, hogy Ábrahám volt az első, aki zabigyereket csinált, és hogy persze hogy leszarta, mint az összes férfi a vigaszágon született gyerekeit, ezért is lett olyan szegény Izmaél, hogy hát milyen emberek lettek tőle.

Becsengettek, utolsó óra a szünet előtt. Elhagyom a koleszt, elhagyom a várost. Hideg van a vonaton, hideg lesz a templomban, hideg lesz otthon.

Megyek bele a hidegbe.

Szilveszterre visszamentem, mert az egyik osztálytársamnál megengedték, hogy legyen buli. Azért engedték meg, mert akkor ez az osztálytárs nem megy el otthonról, és nem csinál olyat, amit otthon mégsem merne csinálni. A gyerekvédelem okán vállalták azt, hogy disznóól lesz a lakásukból, vagy levernek a vendégek egy értékes vázát vagy szobrot.

Volt ott egy híres költő szobra. Úgy volt téve a hálószobában az ágy fölé, mint ahogy nálunk a szüleim ágya fölé a Krisztusfestmény, Krisztus ül az olajfák hegyén.

Radnóti Miklós, felismertem.

A szilveszter olyan erős volt, hogy erősebb, mint a szüleim. A szilveszteri meghívásra nem lehetett azt mondani, hogy nem engedünk oda, mégiscsak egy olyan gyerektől jött a meghívás, akinek annyira rendes szülei vannak, hogy. És persze azok is otthon lesznek, és vigyáznak ránk. Valójában nem lesznek otthon, de egy kicsit lehet nemigazat mondani, csak azért, hogy nyugodtak legyenek. Ezáltal az apró, de nem elhanyagolható aprósággal együtt a szilveszter még erősebb lett. Erősebb, mint a falu vagy a föld megtartó ereje, mert olyanja már régen nem volt sem a falunak, sem a földnek. Az csak azok számára működött, akik tanulmányi vagy gazdasági okokból nem tudtak elmenekülni, mert például a falusi házuk egy városi házhoz képest nem ért semmit. Ezért sem kellett a modern társadalmakban olyan törvényt hozni, hogy röghözkötés, mert valójában az emberek nagy része eleve röghöz volt kötve. Nem csak a rossz, értéktelen helyen lakók, akik jó helyen laktak, azok magukat kötötték a röghöz, saját akaratból választották ezt a modern rabszolgaságot, mert egyáltalán nem akartak a budai villarészükből megvásárolni egy falusi utcát.

A szilveszter tényleg nagyon erős volt, erősebb, mint a matektanár, akit szintén Szilveszternek hívtak, és a számtani műveletek rögzítéséhez gyakorta használta a testi erejét. Amúgy a legtöbb tanár így tett, amikor még a szülőfalum iskolájába jártam. Nem tehettek róla, hogy ezzel a módszerrel látták sikeresnek az oktatói munkájukat, mert olyan helyen szereztek a diplomájukat, ahol volt ilyen tantárgy, hogy pedagógia vagy neveléstan, Makarenkó és Micsurin módszereivel, ami a két jeles szovjet tudós munkásságát ötvözte. Zöldnevelésnek is hívhatnánk, mert Micsurin köztudottan növénynemesítéssel foglalkozott, Makarenkó viszont gyereknemesítéssel, a kettő ötvözete olyan sikeres volt, hogy a Makarenkó által mocsárnak nevezett diákréteget képletesen szólva le lehetett csapolni, s megint csak kép-

letesen szólva, termőföld lett belőlük. Hát ez a stúdium tartalmazta ezt a nevelési módszert, a testi erő alkalmazását.

Amúgy a papok is olyanok voltak, mert ők meg kiolvasták a Bibliából, hogy a gyerek verve jó, és nem szabad engedni, hogy elkanászdjon, szóval már jó időben le kell törni a szarvát a kis mocsadékoknak. A Biblia az a könyv, amit akkor és úgy használunk, amikor és ahogy kedvünk tartja. Azért olyan vastag, hogy a modern, vagy úgy is mondhatnánk, a mai élet-felfogásra, életambícióra és világnézetre is megtaláljuk a megfelelő választ. Mert a sokasodással és a minden egyéb népek elpusztításával foglalkozó könyvek mégiscsak ellentmondásban vannak a Prédikátor vagy Salamon könyvének egykedvűségével és életről való lemondásával, hogy csak egy nagyon látványos példát említek.

A szilveszter ereje megsegített, hogy visszamehessek Budapestre, mögöttem a falu tájaival. Ezen a télen talán nem is lesz hó, a fák kopaszok, nem takarták el azt a reményvesztettséget, ami a faluban volt, az omladozó gazdasági épületeket, a rendetlen udvarokat. De én nem nézek vissza, csak arra, amerre épp tartok, tele az estére vonatkozó reményekkel, hogy például lesz ott olyan lány, aki majd szeretni tud engem, vagy hogy ihatunk valami italt, amitől lehet álmodozni. Mi nem vagyunk még olyanok, mint a felnőttek, ha mi iszunk, nem vagyunk undorítóak.

Ittunk, és éreztem, hogy idegenné válok ebben a lakásban. Vagyis nem! Először felszabadultam, még vicces is voltam, meg lett öntudatom, ami egyébként a Budapestre költözésem során összetört. Nagyon fontos, hogy költözéskor minden, ami törekeny, rendesen be legyen csomagolva. De ez nem volt, mert a szüleim erre egyáltalán nem figyeltek, csak hogy legyen rendesen tiszta alsógatyám, de hogy azt kimosni öntudat nélkül, anélkül még azt sem lehet, mert ki kellett vinni a mosdóba úgy, hogy mások látják rajta a sárga foltokat. Akkor még fehér alsógatyát hordtak a fiúk.

De most van bennem öntudat, vicceseket mondok, és hozzászólók mindenhez. Olyan vagyok, mint ők, egy tizenhat éves fiú a gimiből, nincs a homlokomon egy eke alakú pecsét, hogy honnan jöttem.

Az öntudat, amit mondjuk, úgy, mint a valahai templomot, a főváros és az ott élő felnőttek, különös tekintettel a tanáraimra, módszeresen összetörték és leromboltak, egy pillanatra visszaépült, hogy aztán teljesen összeomljon.

Túl gyorsan épült, nem volt rendesen alapja, vagy kilopták a munkások belőle az anyagot, hogy otthon építsenek maguknak házat belőle. Megszólalni sem bírtam, mert olyanná váltak a viccek, amikben én nem voltam benne, mert régebben történtek, az én ideköltözésem előtt, vagy épp olyan közegben, olyan nyaralások és síelések során, amelyeknek a milyenségét én nem ismertem, valamint olyan családi rendezvényeken, amik nem hasonlítottak azokhoz, amelyek a faluban voltak, mondjuk az istvánnapi lerészegedéshez vagy a disznótorhoz.

Az idegenséggel birkóztam, és azzal, hogy én ebbe nem tudok belesimulni, mert az én életem nem beilleszthető abba, amiről ők mesélnek. Hogyan lehetne elmondani azt, ami velem történt? Legfeljebb úgy, hogy kigúnyolom

azokat a régi történéseket, amelyek az én életem voltak. Kigúnyolom és neveltségessé teszem a gyerekkorom. De arra nem voltam képes.

A gyerekkor erősebb, mint a szilveszter.

Ültem ott kicsit, aztán bementem a fürdőszobába, magamra zártam az ajtót, hogy véget vetek az életemnek, és majd ez a lakás lesz az utolsó leheletem színhelye. Ide jönnek majd azok a csizmás emberek, akik az én gyerekkorom szereplői voltak, megnézni, hogy hol bukott el az ő leszármazottjuk, hol volt az az Egyiptom, ahol a rabszolgaságot nem bírva, a zsidók véget vetettek az életüknek.

Nyitogattam a szekrényeket, kerestem valami mérget, gondoltam, biztos van valahol. Minden rendes fürdőszobában kell lennie méregnek, amivel a nők megölhetik a férjüket, vagy a bőrüket ápolták. Semmiről nem tudtam, hogy micsoda. Belenyaltam egy-egy üvegbe, de rossz volt. Az ajtón valaki dörömbölt, kezet akart mosni, mert ők ezt megtanulták, hogy kezet kell mosni pisilés után. Aztán többen is dörömböltek, mondták a nevemet, meg hogy mért zártam magamra, én meg hallgattam.

Te vagy bent, mit csinálsz?

Hallgattam.

Nyisd már ki!

Hallgattam.

Nyisd már ki!

Hallgattam.

68

Végül felálltam, a fürdőkáád szélén ültem. Odamentem az ajtóhoz, és kinyitottam. Néztek rám. Nedves volt az arcom, a szemem duzzadt és vérágas. Azt gondolták, túl sokat ittam, s hogy menjek haza.

Jobb volt, hogy ezt gondolták, és nem azt, hogy sírtam.

Elindultam, jártak már a buszok, kimentem a Nyugatiba. Már teljesen úgy néztem ki, mint az osztálytársaim. Nem volt rajtam fura cipő, amiről egy vidéki gyerek azt gondolja, hogy olyan, hogy menő, holott nem menő, csak marhára vidéki. Meleg volt a vonaton, ez is a szilveszter ereje volt, hogy kikövetelte a mávtól a fűtést. Szobon kellett állni, várakozni a hóesésben egy fél órát. Nem baj, meg mikor esik a hó, nincs is annyira hideg. Megjött a busz, felszálltunk. Mondta a sofőr valakinek, hogy nehéz utunk lesz, mert nem valószínű, hogy szilveszter hajnalban takarítják az utakat.

A fürdőszobára gondoltam, a többi gyerekre, a képekre, a bútorokra, meg hogy de jó, hogy már nem vagyok ott, mert én budapesti vagyok, de csak a koleszban. Nekem az a sokágyas szoba az otthonom. Még nem értük el a második falut, amikor a vezető mondta, hogy nem tud tovább menni, mert a szél befújta hóval az utat. Próbáljuk meg a hókupacot eltakarítani, mondta, hátha ki tudjuk ásni.

Voltak a buszon szerszámok, de nem sikerült.

A busz ottrekedt, mi meg gyalog indultunk el. Egy éjjeliór mellé csapódtam, ő is budapesti volt, de csak ott volt budapesti, ahol az éjjelt őrizte. Kapott két zsák szárazkenyeret az üzemi konyháról, azt vitte haza a disznóknak. Nekik is ünnep van, hadd egyenek addig, amíg nem lesznek levág-

va. Nehezen járt, mondtam neki, hogy az egyiket majd viszem én. Mondta, ha beérünk a legközelebbi faluba, meghív egy forralt borra. Meg is hívott. Át voltam fagyva, de a bor meleggé tette a testemet, meg könnyűvé, nem is éreztem, hogy a kenyérnek is van súlya, így indultunk tovább.

Meleg vérben úszott a testem.

Édes naplóm, mondd meg nékem, milyen is voltam a világon valaha, régen!

De a napló nem mondott semmit, mert nem volt olyan napló, amit meg lehetett volna szólítani. Soha nem vezettem naplót, soha nem gondoltam, hogy a velem történetek olyan fontosak volnának, hogy dokumentálni kéne, amely dokumentálás nem más, mint a történetek megisméltése írásban. Vagy bíztam az emlékezetben, hogy az majd megőrzi, mert én hiszek az emlékek feltámadásában, és az örök emlékezésben.

Amúgyis, miért tekintenénk az aktuális érzéseink szerint rögzített emlékeket pontosabbnak, mint azokat, amiket a szelektív emlékezet visszahoz a múltból. Ha egyáltalán bármit is vissza kéne hozni, mert ki a jóisten akarja visszabontani a házát az alapokig, hogy lássa, milyen kőből épültek, elég, ha azt látja, hogy stabil és áll. Ha már bontásról van szó, akkor ott nagy a gebasz, mert bizonyára meggyengültek a falak, vagy tényleg szar volt az alapozás.

A napló, a rögzített emlékezet épp olyan, mint bármely más emlékezet, hiszen a történetek láncolatából kiemel eseményeket, s mellette ledózerolja a többi eseményt, holott ez az egyedi, kivételesnek tekintett esemény épp a többi, a nemrögzítettek révén vált rögzítésre érdemessé. Olyan, mintha egy házsört lebombáznának, s az egyedül megmaradt házat tekintenénk a valahai utca tükrének. Holott ez a ház sohasem volt egyedül, az így felszabadult oldalai más házaknak támaszkodtak, s azok a falak, amelyeknek a megépítését csodáljuk, valójában soha nem voltak így láthatóak.

Épp ilyen volna a napló, ami az eseményeket hierarchikus sorba állítja, és a kiemelteket rögzíti. De minden kiemelés az akkori emlékbombázások nyomait viseli, mert rögzít például egy szerelmet, ami akkor és ott fontos volt, de később teljesen kitörlődik az életből. A rá való emlékezés inkább rontja a múlthoz való viszonyt, mintsem javítaná és komfortosabbá tenné az elhagyott időt. Hiszek az egy szent és egyetemes anyaemlékben, ami feljön, ha fel kell jönnie, amiben nincsenek külső támaszok, amik eldöntik az aktuális időben, hogy a jövőben mire kell emlékezni. Vagy nem is kell, hanem kénytelen vagy, mert a rögzítés az emlékek nemrögzített maradványait egy életre kitörli a fejedből.

Nem tudom, ha volna napló, ha volnának fényképek arról a korról, akkor jobban látnám-e, hogy ki voltam régen, vagy a megmaradt, már az aktualitásban deformált emlékmagyagot a mai figyelmemmel és a mai helyzetemmel átértékelném, hozzátenném azt az értelmezést, amit a ma diktál nekem. Mert az emlékezés minden formája mából visszatekintő értékelés. Mit tartok fontosnak abból a szempontból, hogy most ki vagyok, és milyen magyarázatot fűzök például ahhoz a kisfiúhoz, aki almát szel fel vékony szeletekre, és szárítja ki a napon.

Soha nem hallott ilyesmiről, bár látta, hogy a szilvát hogyan aszalták meg, néha kenyérsütés után betolták a tepsikben a még meleg kemencébe. Az almát is meg lehet szárítani, gondolta, és akkor télen ez lesz az esesége.

Édesség az édességszegény világban.

A szülei nevetnek rajta, mint ahogyan nevetnek azon is, amikor az ötödikes lányok bedobták az osztályablakon a szerelmes levelet.

Ketten vannak, nem tudom, melyik szerelmes belém, mert együtt dobják be a szívecskés papírokat, és az aláírás is olyan, hogy Zsuzsa, Gabi, vagy fordítva, Gabi, Zsuzsa. Ez a két lány nagyon szereti őt, de ő nem szereti ezt a két lányt, részben öregnek tartja őket, mégiscsak ötödikesek. Az osztálytársai irigyelik, hogy ilyen érett nőkkel jött össze, és hogy azokkal tényleg lehet minimum csókolózni, de lehet, hogy mást is, amit a fiú nem mert amúgy elképzelni. Másrészt nem is lehetett volna beléjük szerelmes, mert beleszeretett az egyik barátja anyukájába, Emesébe, aki nem volt vidéki, csak ideiglenesen, mint az orosz hadsereg, tartózkodott vidéken, a férje munkája miatt. Szóval ő már valójában foglalt volt. Ebben az anyukában egyáltalán nem zavarta, hogy hány éves. Pont jónak gondolta minden tekintetben.

Életkorban is.

Éjjelenként arról álmodozott, hogy lesz egy olyan pillanat, mikor összetalálkozik a tekintetük, és azt tudja mondani neki, hogy én szeretem magát. Az anyuka meg csak annyit mond, hogy várjunk legalább addig, amíg tizenhat éves (esetleg tizennyolc) leszel, mert akkor már megtörténhet az, hogy közös élet. Olyan volt erről gondolkodni, hogy mindig újra és újra elindult a történet. Hogy például leejt valamit ez a néni, és én lehajolok érte, kicsit összekoccan a fejünk. Megérezem azt a finom illatot, ami az ő arcának, a karcú nyakának az illata, és akkor megszólalok, hogy szeretem. A magát nem teszem hozzá, mert közben már tegeződtünk, mármint hogy én is tegeztem már, mert nagyon bizalmi volt a kapcsolat, s innétől kezdve még bizalmasabb lett, mert benne voltunk egy várakozási időben, ami után ugye, megjön a Jézuska, és meghozza az igazi ajándékot, a végre megvalósuló szerelmet.

Szerelmes lettem az egyik unokabátyám feleségébe is, Marikába, aki vendégségben volt nálunk, és megmutattam neki az egész indiánbirodalmat, ahol én vagyok a főnök. Nagyon jól el tudtam mondani neki mindent, ő is belém szeretett, csakhát nem tudott engem választani, mert a törvények az unokabátyámhoz kötötték.

Nagyon szerencsétlenül járt, mert rögtön érezte, amint megismert engem, hogy rosszul választott, és ez a rossz választás mostmár örök pecsét lesz az életén. Ráadásul ebből a rosszból majd gyerekek születnek, helyesebben már meg is születtek. Ők is ott fognak felnőni a rosszban. Emiatt lelkileg sérültek lesznek, és olyan párt választanak, amikor választás előtt állnak, ami tovább örökíti majd a rosszat, és akkor a továbbörökített rossz újra tovább örökíti és a Biblia örökösödési törvényei szerint szaporítja a rosszat a világban.

Csak azért, mert nem engem választott.

Mondta azt is, hogy túl fiatal vagyok. De ezekkel az évekkel előjönni tényleg nem nagyon elegáns. Benne is van hiba, mert mindenki van hiba.

Én azt mégsem emelem ki. Pedig biztos van, csak én pont nem látom, mert szerelmes vagyok bele.

Senki nem szeret, akibe szerelmes vagyok. A szerelem nekem ezen az isten háta mögötti településen nem terem. Ez az érzelem biztosan elköltözött Budapestre, és akkor nekem utána kell költöznom, ezért küzdöttem a felvételin, ezért lettem kitűnő tanuló, hogy utánaköltözzek a szerelemnek.

Minden éjjel arról álmodtam, hogy ott vár engem a szerelem egy lánynak öltözve. Nagyon szép ruhában van, csillog a szeme, és pont engem néz, én meg nem egy úton megyek felé, hanem a nézésén, és mikor teljesen közel érek hozzá, akkor megtörténik, hogy egymásra találunk. Lehet, hogy az a lány lesz, aki nyári munkára jött a faluba, és egy hetet maradt.

Akkor lettem bele szerelmes.

Ő volt az, vagy a könyvtáros lány, aki biztosan csak ideiglenesen könyvtáros, és persze engem szeret, csak neki is kicsi vagyok, és kénytelen beérni egy nálam rosszabb minőségű, de életkorban hozzá jobban illő férfival, aki hát, olyan volt, hogy már ekkor látszott rajta, hogy ezzel összebútorozni tényleg tragédia. És tragédia is lett, már nem is emlékszem, milyen, hogy csak csendes elrákosodást hozott, vagy az volt, hogy egyszer álmában leszúrta ez a lány a kislányai apukáját, mert úgy érezte, csak így tud tőle megszabadulni.

Nem tudom, mért nem a válással próbálkozott.

Jó, a válás azért nem tökéletes megoldás, mert a családból kioperált idegen mégiscsak feltűnik egyszer-egyszer, mert látni akarja a gyerekeket, és minden jót összelehel azzal a kénköves lehetéssel, amit a rendszeres fogmosás elhanyagolásával ért el.

Megyek a szerelem után, mert mást nem tehetek és meg is fogom találni, mert Budapest, igaz, nagy, de a szerelem fel tudja hívni magára a figyelmet. Nekem csak résen kell lennem, hogy lecsapjak rá, hogy észrevegyem, hogy szeretnek és vissza is tudjak szeretni. Nem úgy, mint eddig, hogy pont azokat nem tudtam szeretni, akik szerettek. Onnéttől, hogy ez kiderült, mármint az irántam táplált érzelem, mindenki Lukács Erzsi lett.